

PÁLYÁZAT

A XXXIX. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat eredményjegyzéke

Az 1991/1992. évre meghirdetett XXXIX. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat az előző évekhez, a megszokotthoz képest jelentős változtatáson ment keresztül. A legfontosabb az időpontok megváltozása – az eddigi decemberi eredményhirdetés helyett a múzeumi világnaphoz kötődően tavaszi befejezés –, valamint az országos díjak függetlenedése volt az esetleges megyei pályázatok eredményétől. A pénzügyi önállósodás anyagi feltételeinek megteremtése érdekében olyan alapítványokhoz fordultunk segítségért, amelyekhez közel áll az a cél, hogy nemzeti kultúránk értékeit felderítsék, megőrizték, gyarapítsák. Mellettük könyvkiadó és könyvterjesztő vállalatok támogatása tette teljessé a díjak és jutalmak kiosztását. E jó szándékú és adakozó alapítványok, vállalatok, intézmények nevét – e helyütt is megköszönve segítségüket – bevezetünk végén felsoroljuk.

Örvendetesen gazdagító változás mostani pályázatunkon, hogy a határainkon kívül élő magyarság egyre szélesebb körben – intézményes keretek között is – vesz részt pályázatunkon.

A megújított, 1991/1992. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra 245 pályamunka érkezett, ebből 175 a felnőtt, 70 pedig az ifjúsági kategóriába tartozik. A pályamunkák összterjedelme 12 460 oldal, amelyekhez jelentős mennyiségű, értékes illusztrációs anyag csatlakozik (1823 fénykép, 1357 rajz, 111 térkép, 168 kotta, 7 magnókazetta, 326 színes diaprojektív, 5 videokazetta).

A benyújtott munkák műfajilag igen változatosak. A monografikus célú feldolgozások mellett növekedett az értékes adatközlő, forrásként jól használható munkák száma. A korábbi évekhez hasonlóan csak kevesen vállalkoztak kérdőíves gyűjtésre.

A pályamunkák földrajzi megoszlása idén is egyenetlen. Megyék szerint a következők: Csongrád – 21, Győr-Moson-Sopron – 19, Fejér – 16, Borsod-Abaúj-Zemplén – 14, Veszprém – 14, Szolnok – 13, Pest – 13, Hajdú-Bihar – 9, Heves – 9, Baranya – 8, Békés – 8, Tolna – 7, Bács-Kiskun – 5, Somogy – 5, Vas – 5, Komárom – 3, Szabolcs-Szatmár-Bereg – 2, Nógrád megyéből egyetlen munka sem érkezett. A munkák közül 109 db a megyei múzeumi hálózaton keresztül, 71 pedig egyéni pályázatként került egyenesen a Néprajzi Múzeumba. Az egyéni pályázók jelentős száma jelzi, hogy több megye nem hirdette meg a néprajzi pályázatot (Komárom, Nógrád, Zala, Szabolcs-Szatmár-Bereg), a szomszédos országok magyarsága köréből 65 munka érkezett (27%) – természetesen a határokon túli néprajzi gyűjtések száma ennél több. Igen öröndetes, hogy Románia (28 db), a Cseh és Szlovák Köztársaság (19 db) mellett Kárpátaljáról is érkeztek dolgozatok (9 db), amelyek főleg fiatalok, általános iskolai tanulók munkái, valamint a Vajdaságból is (9 db).

A pályamunkák tematikus megoszlása azt mutatja, hogy változatlanul népszerűek a különböző szokásfeldolgozások (életkor, kalendáris szokások, vallásos élet – 67 db), s a visszaemlékezések (életrajz, családtörténet, helytörténet – 39 db) szintén szép számban jelentkeztek. Továbbra is közkedveltek a nyelvészeti témák (34 db). Visszaesett azonban az anyagi kultúrát bemutató munkák száma, közülük leglátványosabban az építkezésre vonatkozó (11 db).

A beküldött pályamunkák elbírálásában a Néprajzi Múzeum munkatársai mellett az MTA Néprajzi Intézete és a Szabadtéri Néprajzi Múzeum szakemberei vettek részt, dr. Tátrai Zsuzsanna és dr. Kecskés Péter hathatós közreműködésével. A nyelvjárási munkákat dr. Hajdú Mihály egyetemi docens, az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos kutatója gondozta.

Az országos bíráló bizottság 1992. május 4-én ült össze dr. *Selmeczi Kovács Attila*, a Néprajzi Múzeum főigazgató-helyettesének vezetésével, hogy döntsön a díjakról. A zsűri tagjai voltak: dr. *Hajdú Mihály*, az MTA Nyelvtudományi Intézetének munkatársa, dr. *Tátrai Zsuzsanna* és dr. *Szilágyi Miklós* az MTA Néprajzi Intézetéből, dr. *Kecskés Péter*, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum munkatársa, a megyei múzeumok néprajzos muzeológusai közül dr. *Imre Mária* (Pécs), dr. *Laczkovits Emőke* (Veszprém), *Gulyás Éva* (Szolnok), *Magyar Márta* (Debrecen), *Bárkányi Ildikó* (Szeged), *Vida Gabriella* (Miskolc), *Varró Agnes* (Székesfehérvár), *Perger Gyula* (Győr); Budapestről: dr. *Györgyi Erzsébet*, dr. *Molnár Mária*, dr. *Szacsavay Éva*, *Lackner Mónika*, *Horváth Gyula*, dr. *Forr Ibolya* és dr. *Szemkeő Endre*. Az idén csaknem valamennyi pályamunka elismerésben részesült: 9 első, 23 második, 37 harmadik, 55 negyedik díj született és számosan kapnak könyvjutalmat, oklevelet, mint V–VI. díjasok.

Az új, megváltozott pályázati rendszer ellenére ez évben is jeleskedtek azok az iskolai és helytörténeti szakkörök és egyletek, amelyek a korábbi években is felbecsülhetetlen értékű munkát végeztek, sok szép

díjat nyertek. Gyakran maradt azonban az ismeretlenség homályában az a lelkes, odaadó személyiség, aki összefogja, buzdítja, hasznos tanácsokkal ellátja, szervezi azt a közösséget, amely saját környezetében teremt meg azt az összefogást, kulturális hatást, amelyre ma az egész országnak szüksége van. Elismerésünket és köszönetünket fejezzük ki azzal, hogy itt felsoroljuk azoknak a nevét, akik több év óta évről évre arra inspirálják szakkörük tagjait, hogy részt vegyenek pályázatunkon. *Dr. Táboros Sándor* gimnáziumi tanár, a Mezőcsáti Helytörténeti és Néprajzi Diák-munkaközösség vezetője, *Faragó Jánosné*, a Jászárokszállási Honismereti Szakkör vezetője, *Győry János*, a Jászakiséri Csete Balázs honismereti szakkör vezetője, *Hornok Lajosné*, a gyomaendrői Honismereti Egyesület vezetője, *dr. Varga Mária*, a hatvani Bajza József Gimnázium honismereti szakkör vezetője, *Rácz Sándor* tanár, a makói József Attila Művelődési Központ Néprajzi Klub vezetője, a székesfehérvári József Attila Gimnázium és a pécsi Pollack Mihály Építőipari Szakközépiskola szakkör vezetői.

A díjak átadására, az ünnepélyes országos eredményhirdetésre 1992. május 23-án került sor a Néprajzi Múzeum dísztermében. Az ünnepség egyben találkozási alkalom a gyűjtők számára, amelyhez a Néprajzi Múzeum Baráti Köre tartalmas programot adott. Megköszönjük pályázóink munkáját, amellyel a mostani nehéz körülmények ellenére is hozzájárultak néphagyományaink, értékes szellemi örökségünk megőrzéséhez. A jövőben is hasonló örömteli és sikeres munkát kívánunk minden kedves munkatársunknak.

A XXXIX. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatot támogató alapítványok és intézmények: Lakitelek Alapítvány, Nemzeti Alapítvány, Bethlen Gábor-alapítvány, Honismereti Szövetség, Csehszlovákiai Magyar Kultúraért Alapítvány, Erdélyi Szövetség, Lakatos Demeter Egyesület, Magyar Néprajzi Társaság, Szabadtéri Múzeum, MTA Nyelvtudományi Intézet, MTA Néprajzi Intézet, Művelődési és Köznevelési Minisztérium Közművelődési Pályázata, Művelődési és Köznevelési Minisztérium nemzetiségi önálló osztálya, Magvető Könyvkiadó, Gondolat Könyvkiadó, Móra Könyvkiadó, Téka Könyvértékesítő Vállalat

I. Díj

Felnőtt kategória

Balázs Lajos (Csíkszereda): A csíkszentdomokosi lakodalom hiedelemvilága – *Draviczky Imre* (Hajdúnánás): Hajdúnánás tanyavilága. I. Élet a pusztán; II. Élet a tanyán – *Faragó Jánosné* (Jászárokszállás): A csizmadia ipartársulat története Jászárokszálláson. Nemes mesterek és utódai – *Hints Miklós-Janitsék Jenő* (Kolozsvár): Az erdélyi Mellek-völgy történeti és mai hely- és családnevei – *Jedlovzky Rezső* (Bp.): A pásztortelgyező – *Sebestyén Ádám* (Kakasd): Népi embergyógyászat a bukovinai székely falvakban – *Suba László* (Torda): A tordai fazekasság – *Virt István* (Bp.): Az emberi élet fordulóinak szokásai és hiedelmei Zoboralján.

Ifjúsági kategória

Mezőcsáti Helytörténeti és Néprajzi Diákközösség (Mezőcsát) (Vezető: *dr. Táboros Sándor*): II. világháborús visszaemlékezések, régi épületek és ragadványok.

II. Díj

Felnőtt kategória

Asztalos Enikő (Marosvásárhely): Mákófalvi huszárversek és szerelmes versek – *Ángyán Csilla* (Csorna): Csorna fazekassága – *Bodnár Lajos* (Nagykapos): A régi vásárok szokásai Ung megyében – *Dodekné Chovan Ilona* (Pozsony): A naszvadi takácsok munkája, munkamenete – *Fücsök Piroska* (Bogyoszló): Szülőföldünk, nagyszüleinik gyermekvilága Bogyoszlón – *Jankus Gyula* (Kéménd): Földrajzi nevek Csehszlovákia magyarlakta területeiről – *Kádár Zsombor* (Kolozsvár): Adatok a fakitermelés és erdei fafeldolgozás székelyföldi népi eszközeinek ismeretéhez – *Kovács Endre* (Doroszló): A karácsonyi ünnepkör népszokásai Doroszlón – *Lőrinczi Vencelné Dénes Etelka* (Árapatak): Árapataki írott tojások – *Molnár Mihály* (Bánréve): Színes néprajzi diák – *Dr. Pethő Mária* (Szolnok): A Szigetköz népi táplálkozása. Adatok Jász–Nagykun–Szolnok megye kalácsaihoz és kelt tésztáihoz – *Raj Rozália* (Szabadka): Doroszló női viselete – *Raj Rozália–Nagy István* (Szabadka): Doroszló régen – *Dr. Sándor Mihályné* (Szentendre): Bihar szöttek. Berettyóújfalui és környéke textíliáinak szövése és díszítése, 1950–1960 – *Sármány Szilvia* (Győr): Szülőföldünk. Tényő népi szokáshagyományai. – *Süle Sándor* (Révfülöp): Doba földrajzi nevei. Somlószőlős földrajzi nevei – *Szigeti György* (Halásztelek): Hagyományos népszokások Apátfalván, IX. Apátfalva népi jogélete, III – *Vass György* (Beszterce): Vegyes néprajzi gyűjtés.

Ifjúsági kategória

Kengyel Gabriella (Szolnok): A kemenceépités és a kenyérsütés emlékei Abonyban – *Németh Tünde* (Jászakisér): A summáselet hagyományai Jánoshidán – *Sebestyén Agnes-Szász Gábor* (Pécs): Závodi porta felmérése – *ifj. Berecz András–Janovics Anita–Szabó Gábor* (Debrecen): Péchy Mihály Építőipari Szakközépiskola és Technikum, vezető: *Nagné Újvárosi Magdolna*. Derecske népi építészete négy kallódó érték tükrében – *ifj. Szunyogh István* (Csömödér): A halál és gyász rítusai szülőfalumban.

III. Díj

Felnőtt kategória

Bodnár Lajos (Nagykapos): A bölcső szóért ütve-verve, jogainkat elveszítve 1944–1949-ig – *Csergő Balint* (Csíkszereda): A havasalji székely csűrűépület – *Czébely Lajos* (Gát): Gáti gyermekmondókák és játékdalok – *Czöndör Mihályné Joó Katalin* (Pusztaszabolcs): Lakodalom Pusztaszabolcsban – *Fazekas Éva* (Bordány): Bordányi lakodalom a két világháború között – *Garaj Erika* (Nyergesújfalui):

„Szerelem, szerelem... átkozott gyötrelem” – *Gergely Katalin* (Szeged): Húsvéti határkerülés a gyergyói medencében – *Gergely Sándor* (Budapest): A görög katolikus liturgia szentelményei Kelet-Magyarországon – *Házi Albert* (Okány): Paraszti szavak, szóemlékek – *István Lajos* (Korond): Sárvidéki víziszervezetek – *Ozv. Ivánics Istvánné* (Bodajk): Régi dalok, nóták és versek a múltból – *Ozv. Józsa Istvánné* (Karcag): Árnyékban-fényben, VI. rész – *Juhász Rozália* (Nagyrapa): Présházak és pincék Nagyradán a Szelem-hegyen. A szőlőhegyek és szőlőskertek hagyományos igazgatása és rendje, a szőlőhegyi élet szokásai – *Kardalus János* (Csíkszereda): Szentegyházafalu közbirtokosságának rendtartásáról – *Kelemen Magdolna* (Parajd): Kiszámoló, kiolvasók Parajdon – *Kristóf Marianna* (Budapest): Énekes népszokások a falunkban – *László Béla* (Fehérgyarmat): A malom és molnária – *Bak Sándor* vízimolnár – *Major Miklós* (Szilágynyafalu): A Berettyófelvidék helynévkincse. Népi tájlatudatvizsgálat a Felső-Berettyómenté falvaiban – *Maruzs János* (Mátradereske): A rostkender termelése, feldolgozása, hiedelmek és falusi szokások a kender körül. A mezei és erdei vadgyümölcsök, növények szedése, gyűjtése, tárolása és fogyasztása – *Mucsányi János* (Szeged): Erdélyi magyar diákok egyesülete. Csángó magyarok készülődése a pápalátogatásra – *Dr. Nagy László* (Szeged): Az újszegedi őstermelők emlékére – *Németh Béla* (Bodajk): II. világháborús életrajz. Menekülés a pokolból – *Petőfi Sándor Művelődési Ház honismereti szakkör*, vezető: *Faragó Jánosné* (Jászárokszállás): Népi gyógyásztól a természetgyógyászig Jászárokszálláson – *Sipos István* (Makó): Amit a fokhagymáról tudni kell – *Somogyiné Utasy Ibolya* (Baks): Ragadványnevek Bakson – *Szobi Mátvás* (Felsőzsece): Hogyan élt a falu népe 1914-ben (Visszaemlékezés) – *Tankó Gyula* (Gyimesközéplek): A pünkösdi búcsú a gyimesi csángók életében. Névrendszer a gyimesi csángóknál. Hitvilág és jóslások Gyimesben – *Dr. Timár Lajos* (Mosonmagyaróvár): Kenyeretlen Vitnyéd – *Zajos Ernő* (Budapest): Kocsis András lejegyzései a végzett mezőgazdasági munkákról az 1932–1937. években.

Ifjúsági kategória

Balogh Rita (Marcali): Babonák, események Gadány múltjából, jelenéből – *Beregújfalui Általános Iskola irodalmi köre* (Beregújfalui): Beregújfalui leggyakrabban mondott imák – *Béres Gábor–Jakab Péter–Szabó Miklós* (Pécs): Hirdi parasztház – *Harmath Karmelia* (Osló): A höveji fehér himzés – *Jobancsik Melinda–Kiss Zsuzsa* (Hatvan): Bajza József Gimnázium honismereti szakköre (vezető: dr. Varga Mária) Hatvan utcanevei – *Molnár Piroksa* (Galánta): Táncalkalmak és hiedelemmondák Vághosszofalun – Velinszky László Gimnázium és Szakközépiskola I. a. kereskedelmi tagozatos osztálya (Pusztaszabolcs): Táplálkozási szokások Pusztaszabolcson.

IV. DÍJ

Felnőtt kategória

Abonyi István (Budapest): Bezdán község ragadványnevei – *Angyal Jenő Andorné* (Gyömrő): Gyömrő közterületeinek névtani vizsgálata – *Dr. Balla Ferenc* (Bezdán): Helyi népviseletek Bezdánban – *Baranyai Gézáne* (Tiszaörs): Tiszaörs község ünnepi szokásai – *Bedőcsné Lanczerdorfer Marietta* (Győr): A jövő tanuljon a múlttól. Népi orvoslás Gyirmóton – *Bencze Sándor* (Ada): A szlavóniai magyarság tragédiája – *Berta József* (Fancsal): Borsod–Abaúj–Zemplén megyei lakodalmak versek, szokások – *Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Németh László Szakkollégium szociológiai köre* (Vezető: *Szabó Gábor*) (Szombat-hely): Komáság és reciprocitás négy örségi faluban – *Borbély Gábor* (Nagyvárad): Paraszti önkormányzat és közösségi rendtartás a hegyközségekben – *Demeter István* (Trizs): Délgömöri palócok szólás- és közmondásai – *Enyedi Antalné* (Ócsöd): A mi falunk arculata – *Gál Irma* (Gyergyóalfalu): Adatok gyergyói medencében használt fajegykekről – *Hámori Zita* (Pécs): Báta népviselete a múlt század végétől napjainkig – *Hetves Józsefné* (Esztergom): Adatok a százhalombattaiak búcsújáró szokásaihoz – *Homoky Orsolya* (Homok): Népi gyermekjátékok és a fiatalok társas élete Homokon – *Jósvai Ferencné* (Erdőháví): Önéletrajz – *Kajdi Ferenc* (Sárvár): Népi szójegyzék, szóértelmezések K–Z betűig (Sárvár életemben hallott bántó beszédek) – *Kiss Magdolna* (Csépa): Népi gyermekjátékok – *Kmeczkó Mihály* (Kassa): Buzita község határa – *Korc Antalné* (Halászi): Séta Halászbán, Kocsikázás Halászi határában – *Kovács Ildikó* (Szegevár): A „kállító” Szegeváron a XX. században – *Kovács Mihály* (Poroszló): Népi önéletrajzom – *Majorné Bodor Ilona* (Baja): Érsekcsanak hiedelemvilágából – *Márton Gábor* (Gyomaendrőd): Így éltünk mi endrődiek – *Nagy Angelika* (Szürte): Régi lakodalmi szokások Szürten – *Rác Sándor* (Makó): Folklórbiblia, II. – *Sófalvyné Tamás Márta* (Szentgál): A szentgáli református ember hitélete, III. A presbiterium – *Szerencsés Magdolna* (Dunaszerdahely): A gyermekelet, gyermekfolklór vizsgálata: nevelés, korcsoportok, játékok, költészet – *Székely Ferenc* (Vadas): Népi ismeretek a fa hasznosításáról – *Székelybídi Ferenc* (Debrecen): Debrecen–Hortobágyi Magyar Tenyészbika Tenyészút Közösségletől Haszonbérlet Társulat, 1924–1944. – *Tamás Károlyné Kiss Tóth Vilma* (Szentgál): A szentgáli katolikus ember hitélete, III. Gyermekáldás – *Tipary László* (Kistompa): Gyöngyszemek Palócországból – *Török Albert* (Székelyudvarhely): Harasztos helynevei – *Váginé Ferk Katalin* (Balatonkenese): A galósfai svábok táplálkozási szokásai – *Zajos Ernő* (Budapest): Kocsis András írásai az I. világháború szerbiai frontján – *Zirig Mária* (Dunaszerdahely): Olajütés Zsérén.

Ifjúsági kategória

Babák Petra (Szarvas): Szarvas tanyavilágának története, építkezése, problémái régen és ma – *Bácskai Andrea–Borsos Ildikó* (Szeged, Felgyő): Nemzetiségek élete. Szerb kulturális szokások, hagyományok Deszken – *Bechler Adrienn* (Budaörs): A biatorbágyi népszokások – *Beregújfalui Általános Iskola irodalmi köre* (Beregújfalui): Leánykérés, lakodalom, keresztelés nagymamánk korában – *Blaskovic Éva* (Galánta):

Kendertermesztés és fonalkészítés Pereden – *Bugyi Bernadett–Molnár Anikó–Székely Beatrix* (Hatvan): Házasságkötési szokások Hatvanban – *Dapsy Éva* (Alsószuha): Patakok, források a Rakaca völgyében – *Deli Andor* (Péterréve): Cseples Bácskában – *Egyed Nóra* (Kaposvár): Képek Iharosberény történetéből – *Gerencsér Ilona* (Árpás): Árpási „babonák”, hiedelmek, eljárások, tilalmak, előírások szülőfalumból – *Haasz Imre–Mayer Zoltán–Mireider László–Schmidt Gábor* (Pécs): Diósvizlői porta felmérése – *Kalcsó Krisztina–Szabó Kornélia* (Hatvan): Múltunk emlékei – *Lengyel Zoltán* (Veszprém): A Veszprémi Polgári Dalegyesület – *Lévai Gábor–Witzl Zolt* (Mernye): Tamási: Ormánsági porta. Diósvizlő – *Páli Laura* (Lenti): A göcseji ember ünnepei érkezése – *Repity Andrea* (Mohács): Erdészt Kormos-Erdőn – *Sipicki Bojana* (Békéscsaba): Konzervovanie ovočia v Sallaskúch domácuostiach v okolí Békéskéj čaby – *Szabó Eszter* (Galánta): A káposztatermesztés Boldogán.

V. DÍJ

Felnőtt kategória

Bárany Mihály (Nagykakucs): Megálmodtam – *Benedek H. János* (Kolozsvár): Legény- és vadászavatás Erdővidéken – *Birk Ignác* (Rátka): Kezdet és vég. A születéshez és temetéshez fűződő népszokások Rátkán – *Bíró Ferencné* (Szolnok). Tengelic-Szülőhegy története – *Bíró Katalin* (Hubó): Hubói lakodalom – *Czébely Lajos* (Gát): Halottas szokások és hiedelmek Visken – *Csobán Endre Attila* (Kolozsvár): Proxemika, eszközhasználat és tárgyszimbolika a keresztény egyházakban – *Csongrádi Pál* (Kardoskút): Sertéstartási, -vágási szokások 1920–1940 között a vásárhelyi pusztán – *Danajka Lajos* (Felsőszeli): Vándorlások, népszokások Felsőszeliben az utolsó 150 év alatt – *Forrai Zita* (Kecel): Munkák az örjeji mentatelepen – *Földvári László* (Hódmezővásárhely): Hódmezővásárhelyi vásárainak története, 1883–1900. – *Gabadó Béla–Orbáné Nagy Erika* (Bátyú): Házasságkötés és lakodalom Beregdédában – *Gál Irma* (Gyergyóalfalu): Adatok a gyergyóalfalvi pásztorokdás babonás hiedelmeiről és szokásairól – *Hegyi Flórián* (Hódmezővásárhely): Gyerekjátékok – *Jeli József* (Pécs): Cigányok néprajza a dombóvári járásban... Így éltek 1920–1950-ig – *Kajdi Ferenc* (Sárvár): Búcsújáráshelyek – *Kun Kriza Ilona* (Vajdahunyad): A kender termesztés Torockón. Elvetéstől fonásig – *Michlné Gondán Zsuzsanna* (Győr): Nyúl tradicionális szőlőtermesztése, avagy a bortermelés múltja, jelene és jövője – *Molnár György* (Székesfehérvár): Önkormányzati tevékenység Sárszentmiklóson a dualizmus korában – *Németh Gabriella* (Paks): Nemzetiségi kultúra megjelenése – *Németh Jenő Árpád* (Vasegerszeg): Répce menti babonák. Közmondások (szólások). Találós kérdések – *Pacsuné Fodor Sári* (Várpalota): A palotai csapok. Mária-tisztelet Várpalotán – *Pleskonics András* (Pusztaföldvár): Emlékek, dokumentumok és tanulságok a századunk első felében élt parasztság életéből – *ifj. Rangyák József* (Csikszereda): Adalékok a csiki fazekassághoz – *Rác Sándor* (Makó): Bakonyháza ragadványnevei – *Revákné Ókrós Mária* (Karcag): Emlékezés egy vőfelyle – *Rimaszéki Ferencné* (Putnok): Szentsimoni lakodalom – *Sebe Ákos* (Nyárádgálfalva): Nyárad-Gálfalva határneveiről – *Seres Ferenc* (Mindszent): Egy parasztesalád küzdelmes élete. Termőföld születik – *Szobel Árpád* (Tata): Tatán talált életmozaikok – *Szalai Kornélné* (Halászi): I. Játékok, versek, emlékkersek Cikola-szigetről. III. Aranymondások Halászból

Ifjúsági kategória

Ács Erika–Barta Katalin–Máté Mónika–Orosz Diána–Szabó Mónika (Beregújfalu): Beregújfalu felvédő feliratok – *Ács László–Molnár Zolt* (Beregújfalu): Beregújfalu állatnevek – *Bán Timea–Nagy Ildikó* (Székesfehérvár): Népi táplálkozás Mórton – *Bokros Katalin* (Gyöngyös): Gyöngyöspata és Szadon népviselete – *Bollér Krisztina* (Lenti): Göcsej hagyományai: a szövés – *Csuti Anna–Kovács Mónika–Zsádon Zsófia* (Székesfehérvár): Népi gyógyászat és háziorvoslás Mórton – *Darufalvi Szilvia–Sevella Erzsébet–Vigh Zsuzsanna* (Räckeresztúr): Jeles napi népszokások Mórton – *Finia Gábor–Komáromi Annamária* (Székesfehérvár): Polgárdi: Móri sváb népviseletek és népi textiliák – *Fülöp Laura* (Galánta): Magyarorsók református közösségi élete a '30-as években és a '40-es évek elején – *Gálfi Attila* (Óbecse): Karácsonyi és más szokások – *Huj Éva* (Tarján): A disznóvágás – *Kalmár Andrea* (Fertőd): Süttör község földrajzi nevei – *Keresztúri Mónika–Kiss Biborka* (Pécs): Siklós: Egy ormánsági porta felmérése. Vejtí – *Kiss Márta* (Andocs): Az andocsi búcsújárás története – *Makk Viktória–Makk Piroska* (Mór): A szőlőművelés hagyományai Mórton – *Menyhárt Orsolya* (Gyöngyös). Karácsonyi ünnepkör Nagyrédén – *Molnár Beáta* (Kiszombor): A család vizsgálata. Egy parasztesalád életkörülményeinek alakulása 1960 előtt és után – *Móczár Anita–Soós Henrietta* (Gyöngyös): Halottas szokások és hiedelmek vizsgálatá – *Oroszlán Balázs* (Székesfehérvár): Földrajzi nevek, s azok kialakulása, jellemzői Mórton – *Róka Henrietta* (Szany): Szany község népszokása és néphagyományai – *Sipos Bernadett* (Makó): Mosolyogva könnyebb az élet – *Szigeti Andrea* (Sopron): Falusi élettér – *Tál Zoltán* (Nagyvázsony): Német nemzetiségi szokások Kolontáron. Szentjakabfa ünnepi szokásai – *Vedrödy Éva* (Galánta): Gyöngyövények és felhasználásuk Vágán – *Vinkovits Veronika* (Budaörs): Ismerkedés, udvarlás, párvalasztás

VI. DÍJ

Felnőtt kategória

Bangó Edit (Zalaegerszeg): Nyelvjárás jellegzetességek a Zala megyei Bak községben – *Bitó Józsefné* (Balástya): Régi, de ma is élő szögdi parasztok izős beszéde, szólásmondásai – *Csete Balázs Honismereti Szakkör* (Vezető: Györi János) (Jászkisér): Állatnevek – állattartás és a tej feldolgozása Jászkiséren a századforduló éveiben – *Gál Irma* (Gyergyóalfalu): Hidegfront jégvirágai – *Honismereti Egyesület* (Vezető: *Hornok Lajosné*) (Gyomaendrőd): Gyomaendrődi interjúk – *Horváth Lajosné* (Szentgál): A szentgáli fazekasok – *Jeli József* (Pécs): Somogy megye: Felsőhetény, Inám, Szabadi, Nagyberki és Fonópusztákon a

családunk, s a pusztai cselédek életkörülményeiről néprajzi és nyelvjárási gyűjtést végeztem, 1930–1985. – *Kisfalusi János* (Rakaca): A rakacai ember halála, temetése és a halottas hiedelmek – *Komoly Pál* (Szeged): Pityvaros községben ismert állatok leírása – *Madarász Ferencné* (Makó, József Attila Művelődési Központ Néprajzi klubja, vezető: *Rácz Sándor*): Borbély Julianna daloskönyve – *Magirus Gyuláné* (Budapest): Visegrádi krónika – *Miklós József* (Jászapáti): Ahogy az ünnepek voltak a múltban – *Molnár János* (Téglás): Levesek, krumpliból és kukoricából készült néhány étel Tégláson – *Nagy Lajos* (Mezőtúr): A tanyán élő mezőtúri ember életmódja és szokásai 1850–1950 között – *Németh Imre* (Csepreg): „És szólt a harang boldogan sok évig...” – *Ónozó Lajos* (Komló): Úrnapi búcsú – *Papp Józsefné* (Kaba): Kaba község keresztneveinek vizsgálata, 1900–1930. és 1960–1990. között – *Dr. Sóvágó Mihály* (Martonvásár): Egy elmebeteg földműves szokásai és eszmevilága – *Dr. Szabó Lajos* (Taktaszada): Tompa Mihály néprajzi hagyatéka – *Varga Istvánné Takács Agnes* (Énese): Fehértó község földrajzi nevei.

Ifjúsági kategória

Ács Gábor–Barta Tamás (Székesfehérvár, Csákbéreny): Népi kismesterségek Mórton – *Dömötör András* (Bakonyzentlászló): A búcsújárás jellemzői, szokásai. Búcsújáró és kegyhelyek a lakóhelyem közelében – *Dusa Zsolt* (Rábaszentmihály): „Ne szunyadozz, ó Bötlehem” – *Gáspár Péter–Gelencsér Gábor–Szele Bálint* (Székesfehérvár): A móriak búcsújárási hagyományai – *Graf Orsolya* (Pécs): Nagypapaink méhesei – *Jagasics Anna–Kovács Katalin* (Tuskevár): Népi mesterségek – *Juhász Hedvig–Nagy Réka–Nagy Veronika* (Székesfehérvár): Vásárok és piacok Mórton – *Koncz Judit* (Miskolc): A szentistváni matyó népviselet alakulása a múlt századtól napjainkig – *Nagy Gáspár–Zsádon Péter* (Székesfehérvár): A móri kádárok élete és munkája – *Polonyi Ildikó–Vágó Katalin* (Budaörs): A téli ünnepkör Törökbalinton

XL. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat felhívása, 1993

A Néprajzi Múzeum meghirdeti a XL. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatot a következő témakörökben:

Néprajzi témakörök

1. A család vizsgálata (Családtörténet, rokonsági viszonyok, munka- és időbeosztás, kapcsolatrendszerek. Az életkörülmények alakulása a múltban és a jelenben. Önleírások, számadáskönyvek, naplók gyűjtése, ill. feldolgozása).
2. A paraszti tárgykultúra: munkaeszközök, a háztartás tárgyai, fogyasztási javak. Lakásbelső, konyha, kamra, viselet. Az eszközkészlet felmérése, régi és mai tárgyleltár készítése. Régi tárgyak új környezetben.
3. Iparosok, kézművesek, specialisták munkája, eszközei, ismeretanyaga.
4. Házak és melléképületek külső és belső rendje, telekrendezés, településrend. Felmérések, alaprajzok, térképek.
5. Kertek, népi növényismeret, speciális gazdálkodási formák leírása.
6. A hagyományos táplálkozás bemutatása a legújabb fejlődés jelzésével.
7. A vándorlás formái és okai: cselédség, kivándorlás, áttelepülés, ingázás stb.
8. A szőlőhegyek és szőlőskertek hagyományos igazgatása és rendje, a szőlőhegyi élet szokásai. Présházak, pincék.
9. Hagyományos és új ünnepek, szokások a családok, közösségek, települések, vidékek életében.
10. Gyermekelet, gyermekfolklor: nevelés, korcsoportok, játékok, költészet.
11. Hiedelmek, a vallásosság egyéni és közösségi formái, liturgikus szokások. Orvos nélküli gyógyító és egészségvédő eljárások, természetismeret, testkultúra.
12. Egy énekes teljes dalrepertoárjának vizsgálata. Közös éneklés, daltanulási alkalmak mai falvakban.

13. Falusi és kisvárosi egyesületek, intézmények története, működése, szervezete, tagsága, jelentősége. Önkormányzatok múltbeli szerveződése és működése.

14. Szabadon választott egyéb néprajzi témák.

Nyelvjárási témakörök:

1. Nyelvjárási szókincs, tájszavak, szólások, közmondások.

2. Nevek, és hozzájuk fűződő történetek, magyarázatok: személy- és ragadványnevek, állat- és növénynevek, földrajzi nevek.

Pályázati feltételek: A pályázatra olyan munkák adhatók be, amelyek a paraszti, illetve falusi, kisvárosi életéről szólnak, eredeti ismeretanyagot tartalmaznak saját tapasztalat, helyszíni gyűjtés vagy történeti, levéltári kutatás alapján, és szerzőjük nem foglalkozik hivatásszerűen néprajzkutatással, nyelvjárástannal, illetve nem ezeken a területeken szerezte szakképzettségét.

A pályamunkák lehetnek

– részletes anyaggyűjtés alapján készült leírások, feldolgozások;

– eredeti adat- és forrásgyűjtések: levelezés, naplók, önéletrajzok, magnetofonra rögzített interjúk stb.;

– fénykép- és diaszorozatok, archív képek, videofelvételek.

Nem adható be a pályázatra nyomtatásban már megjelent, kiadás alatt álló, más pályázaton már részt vett, vagy közgyűjteményben elhelyezett munka, valamint doktori értekezés, illetve hivatalos munkatervben szereplő kézirat. Visszaküldjük a szerzőnek, illetve továbbítjuk az illetékes intézményeknek azokat a dolgozatokat, amelyeknek témája nem illeszkedik a pályázathoz (szorosabban vett történeti, helytörténeti, műemlékvédelmi stb. témájúak).

Tudnivalók:

a) A pályázat nyílt, azon bárki részt vehet, aki néprajzi ill. nyelvjáráskutatással hivatásszerűen nem foglalkozik, és nem ezeken a területeken szerezte szakképesítését. Egy pályázótól több pályamunkát is elfogadunk, és több pályázó vagy szakkör közösen is készíthet pályaművet. A pályázatnak felnőtt és ifjúsági tagozata (18 éves korig) van. Összefüggő munkákat részenként nem lehet beadni, de több különböző munka alkothat lazán összefüggő sorozatot a későbbiek során.

b) Ha a pályázók a megyei néprajzi-honismereti pályázatokra vagy a területükön megalakult szakmai társaságokhoz juttatják el pályázatukat, akkor azokat két, azonos tartalmú és kiállítású példányban kell beküldeni, hogy a múzeumok továbbíthassák az országos pályázatra. A megyei pályázatokról a megyei múzeumi szervezetek adnak részletes felvilágosítást. A megyei pályázaton való részvétel nem kizáró ok, de nem is feltétel az országos pályázaton.

c) A pályamunkákon fel kell tüntetni a szerző nevét, pontos címét és foglalkozását. Az oldalak, illetve külön az illusztrációk is (rajzok, kották, térképek) legyenek folyamatosan, előlről végig megszámozva. Fényképekről készült xeroxmásolatot nem fogadunk el illusztrációként.

d) A beadott kéziratokat nem küldjük vissza, azok a Néprajzi Múzeum adattárába kerülnek, és ott az érdeklődők rendelkezésére állnak.

A pályázók írásbeli ill. szóbeli szakmai segítséget kérhetnek a Néprajzi Múzeumtól. Kívánatos a megjelent *gyűjtési útmutatókat, kérdőíveket* felhasználni a pályamunkák elkészítéséhez. Ezek a következő témákkal kapcsolatban állnak rendelkezésre:

– családtörténet, önéletrajz, rokonsági rendszer;

– szántás-vetés, hordás-nyomtatás-cséplés, juhtartás;

– szobabelsők, konyha-kamra, tárgyleltárak;

– kisipar, mesterség;

– épületfalak, kerítések és kapuk, tanyai telekelrendezés, csűrök, kertészeti építmények, csőszkunyhók, méhesek, kutak, szakrális emlékek, folyami vontatás, csűszójárművek;

– kertkultúra;

– gazdacselédek, Amerikába irányuló kivándorlás, urbanizáció;

– szőlőhegyi élet, présházak, pincék;

– ismerkedés-udvarlás-párválasztás, lakodalom, búcsú, gyermekjáték;

– falutörténet a szájhagyomány és más helyi források alapján;

– földrajzi nevek, állandó szókapcsolatok, nyelvjárási és névtani témák. (Útmutatást dr. Hajdú Mihály egyetemi docenstól, ELTE BTK Budapest, V. Piarista köz 1. – is lehet igényelni);

A pályázatok benyújtási határideje: 1993. március 15. *Cím:* Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattár, Gyűjtésszervezés 1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.

Pályázati díjak:

<i>Felnőtt tagozat:</i>	<i>I. díj</i> 10 000 Ft	<i>II. díj</i> 7000 Ft	<i>III. díj</i> 5000 Ft
-------------------------	----------------------------	---------------------------	----------------------------

<i>Ifjúsági tagozat:</i>	6 000 Ft	4000 Ft	3000 Ft
--------------------------	----------	---------	---------

valamint pénz- és könyvjutalmak.

A díjak odaítéléséről országos zsűri dönt, a pályamunkákról készített szakmai bírálatok alapján.

A pályázat szakmai elbírálásában a Néprajzi Múzeum mellett közreműködik a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az MTA Néprajzi Kutatóintézete és az MTA Nyelvtudományi Intézete.

Eredményhirdetés: 1993. május, a múzeum világnaphoz kapcsolódóan.

Budapest, 1992. május

NÉPRAJZI MÚZEUM
Budapest,
Kossuth Lajos tér 12.
1055

Kisnyárádi német asszonyok (Lantos Miklós felvétele)

Doni relikviák gyűjtése

A hatvani Hatvany Lajos Múzeum gyűjtőkampányt indított a doni relikviákból. A II. világháború harctereiről származó emléktárgyakból 1993-ban a doni katasztrófa fél évszázados évfordulója tiszteletére nagyszabású kiállítást rendeznek.

Szabó Sándor

A gyöngyösi tűzvész 75. évfordulójára: megszépült a gyöngyösi Szent Bertalan-főtemplom...

1917. május 21-én egy kéményből kipattanó szikra gyújtotta fel Gyöngyöst, a Mátra kapuját.

Megfékezhetetlenül harpózott el a szélviharban a tüztenger, mely leégette a város jelentős részét és a Szent Bertalan-templomot is. A katasztrófa után újjáépült a város és a temploma is.

A 75 éves évforduló tiszteletére a lerombolt állapotú templom közös összefogással külsejében megújult.

Szabó Sándor

